

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA SOCIOLOGIJA V LETU 2025

Poročilo DPK SM za sociologijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025 ...	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah	7
2.2	Meje med ocenami	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025	12
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	14
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanem in notranjem delu izpita	14
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	15
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih	15
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov	19
4.5	Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah	22
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori	24
5.1	Zunanje ocenjevanje	24
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene	24
6	Povzetek	25
6.1	Ocena uspeha kandidatov	25
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol	25
6.3	Druge ugotovitve	26

Avtorja:

Leonida Konič, glavna ocenjevalka za sociologijo

dr. Samo Uhan, predsednik DPK SM za sociologijo

Poročilo je potrdila DPK SM za sociologijo na svoji 16. redni seji, 30. 9. 2025.

Ljubljana, september 2025

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

- a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in poklicnih maturantov). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

- b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno maturo (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo) in
- **ostali SM**, to so:
 - kandidati z maturitetnim tečajem,
 - 21-letniki,
 - odrasli,
 - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
 - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
 - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
 - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

- c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

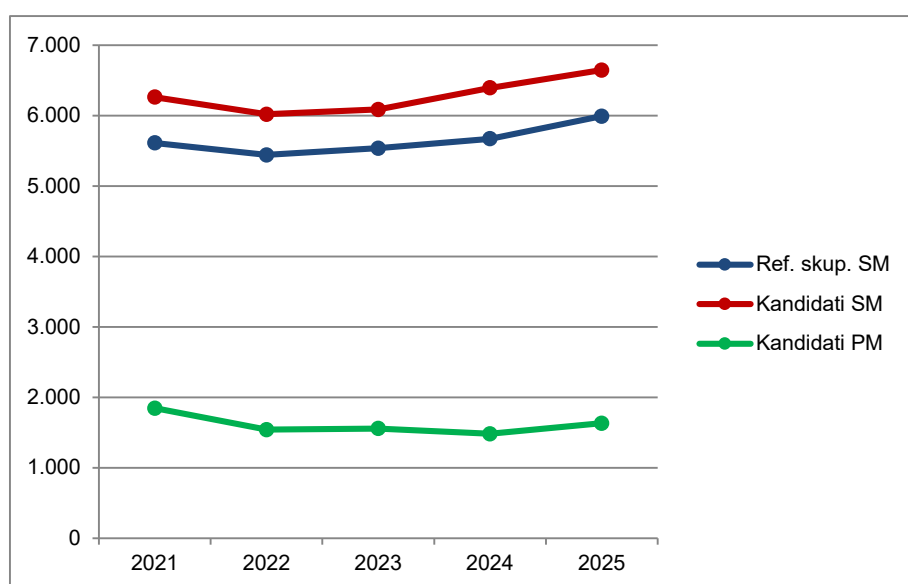
Okrajšava: kandidati PM.

1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2021 do 2025. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: *Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2021	5.615	6.264	1.846
2022	5.444	6.022	1.542
2023	5.539	6.088	1.558
2024	5.674	6.395	1.482
2025	5.994	6.648	1.634

Slika 1.1.1: *Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

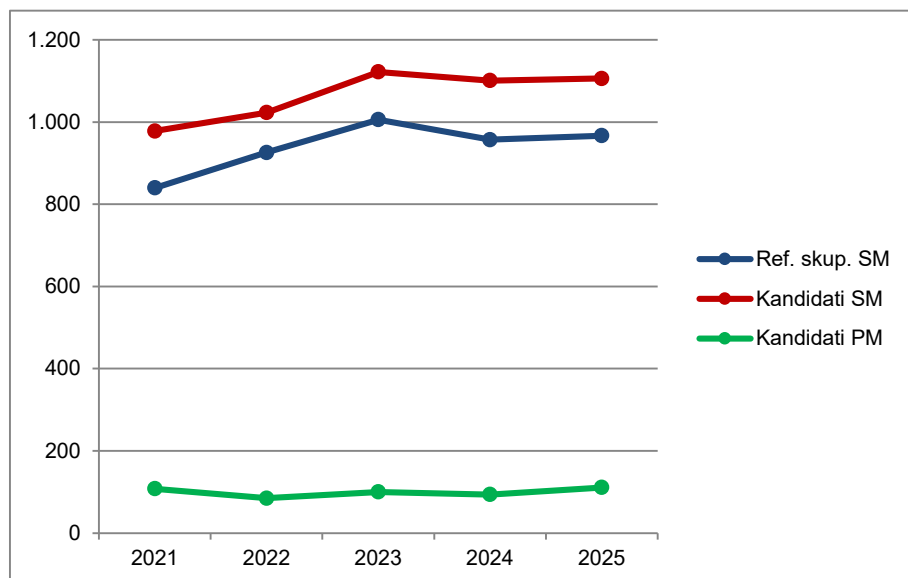
Vir: Državni izpitni center 2025

1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali sociologijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2021 do 2025. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2021	840	978	108
2022	926	1.023	85
2023	1.006	1.122	100
2024	957	1.101	94
2025	967	1.106	111

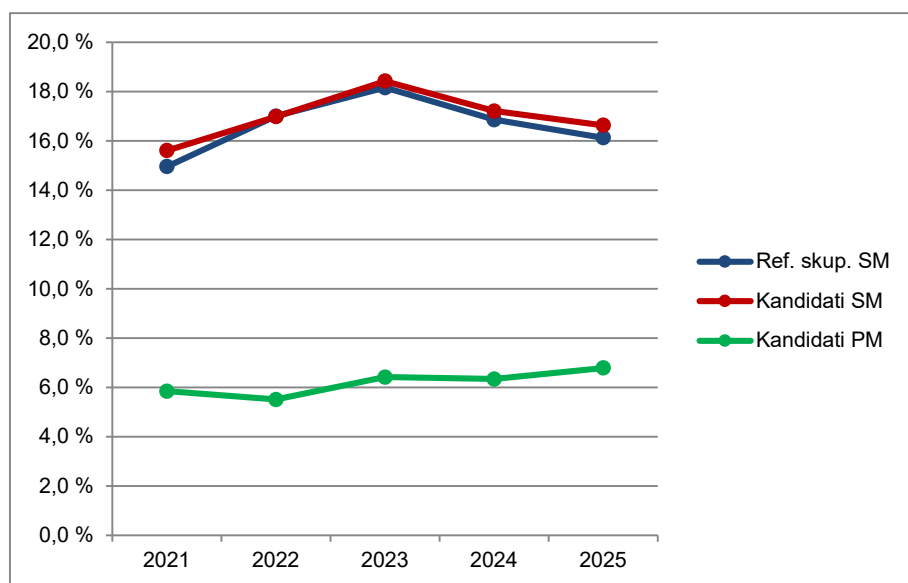
Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025

Vir: Državni izpitni center 2025

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali sociologijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2021 do 2025 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: *Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2021	15,0 %	15,6 %	5,9 %
2022	17,0 %	17,0 %	5,5 %
2023	18,2 %	18,4 %	6,4 %
2024	16,9 %	17,2 %	6,3 %
2025	16,1 %	16,6 %	6,8 %

Slika 1.2.2: *Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

Vir: Državni izpitni center 2025

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: *Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025*

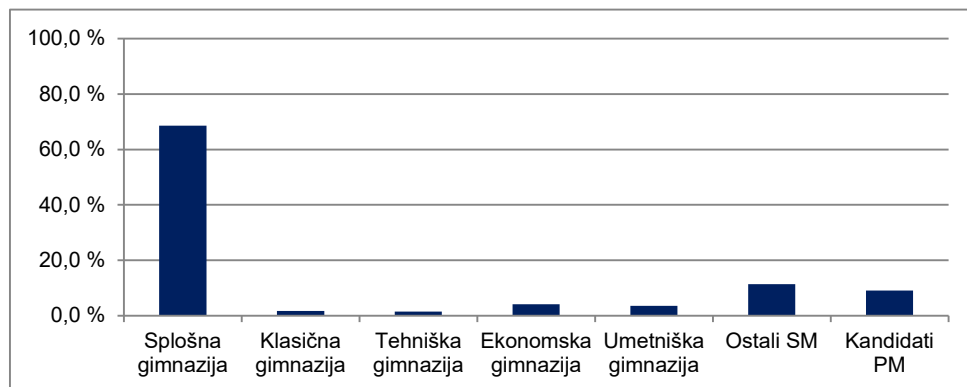
	Število	Delež
Splošna gimnazija	835	68,6 %
Klasična gimnazija	21	1,7 %
Gimnazija	856	70,3 %
Tehniška gimnazija	18	1,5 %
Ekonomska gimnazija	50	4,1 %
Umetniška gimnazija	43	3,5 %
Strokovna gimnazija	111	9,1 %
Ref. skup. SM	967	79,5 %
Ostali SM	139	11,4 %
Kandidati SM	1.106	90,9 %
Kandidati PM	111	9,1 %

gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM

Slika 1.3.1: *Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025*

Vir: Državni izpitni center 2025

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

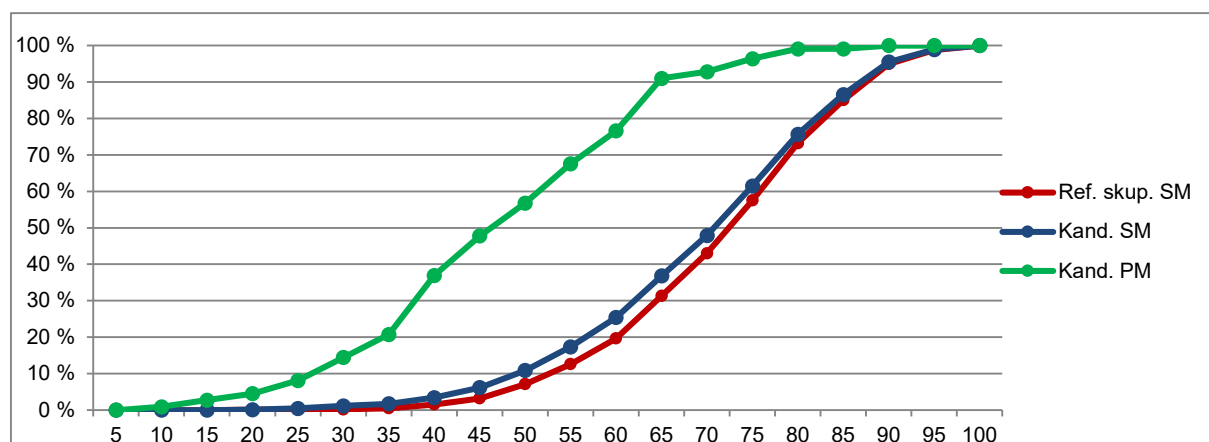
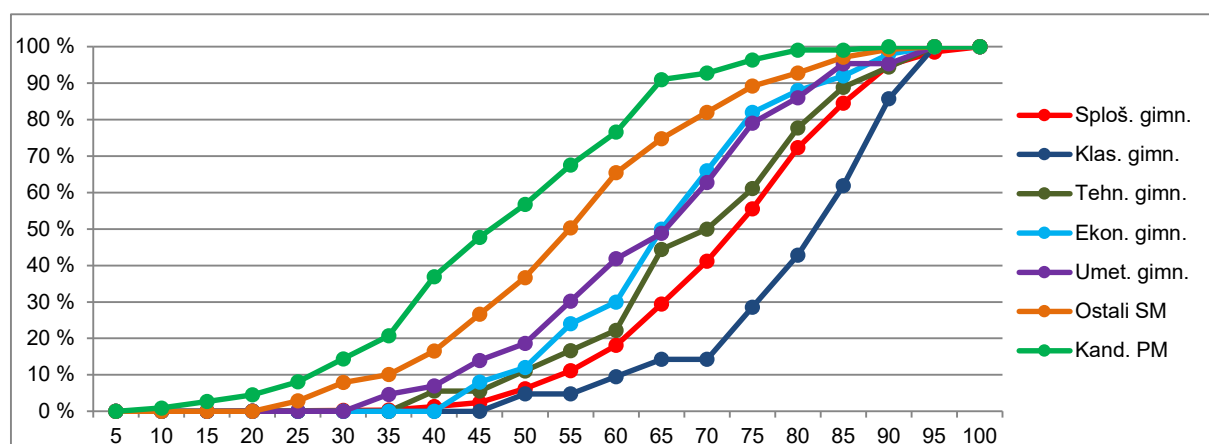
Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2025 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.1.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
16-20	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	2
21-25	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4	4
26-30	1	0	1	0	0	0	0	1	8	7	7
31-35	1	0	1	0	0	2	2	3	6	3	7
36-40	8	0	8	1	0	1	2	10	19	9	18
41-45	9	0	9	0	4	3	7	16	30	14	12
46-50	32	1	33	1	2	2	5	38	52	14	10
51-55	41	0	41	1	6	5	12	53	72	19	12
56-60	58	1	59	1	3	5	9	68	89	21	10
61-65	95	1	96	4	10	3	17	113	126	13	16
66-70	98	0	98	1	8	6	15	113	123	10	2
71-75	120	3	123	2	8	7	17	140	150	10	4
76-80	140	3	143	3	3	3	9	152	157	5	3
81-85	102	4	106	2	2	4	8	114	120	6	0
86-90	87	5	92	1	3	0	4	96	99	3	1
91-95	30	3	33	1	1	2	4	37	38	1	0
96-100	12	0	12	0	0	0	0	12	12	0	0
SKUPAJ	835	21	856	18	50	43	111	967	1.106	139	111

Preglednica 2.1.2: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
15	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %
20	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %
25	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	8 %
30	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	8 %	14 %
35	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %	2 %	1 %	2 %	10 %	21 %
40	1 %	0 %	1 %	6 %	0 %	7 %	4 %	2 %	3 %	17 %	37 %
45	2 %	0 %	2 %	6 %	8 %	14 %	10 %	3 %	6 %	27 %	48 %
50	6 %	5 %	6 %	11 %	12 %	19 %	14 %	7 %	11 %	37 %	57 %
55	11 %	5 %	11 %	17 %	24 %	30 %	25 %	13 %	17 %	50 %	68 %
60	18 %	10 %	18 %	22 %	30 %	42 %	33 %	20 %	25 %	65 %	77 %
65	29 %	14 %	29 %	44 %	50 %	49 %	49 %	31 %	37 %	75 %	91 %
70	41 %	14 %	41 %	50 %	66 %	63 %	62 %	43 %	48 %	82 %	93 %
75	56 %	29 %	55 %	61 %	82 %	79 %	77 %	57 %	61 %	89 %	96 %
80	72 %	43 %	72 %	78 %	88 %	86 %	86 %	73 %	76 %	93 %	99 %
85	85 %	62 %	84 %	89 %	92 %	95 %	93 %	85 %	87 %	97 %	99 %
90	95 %	86 %	95 %	94 %	98 %	95 %	96 %	95 %	95 %	99 %	100 %
95	99 %	100 %	99 %	100 %	100 %	100 %	100 %	99 %	99 %	100 %	100 %
100	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.1.1: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

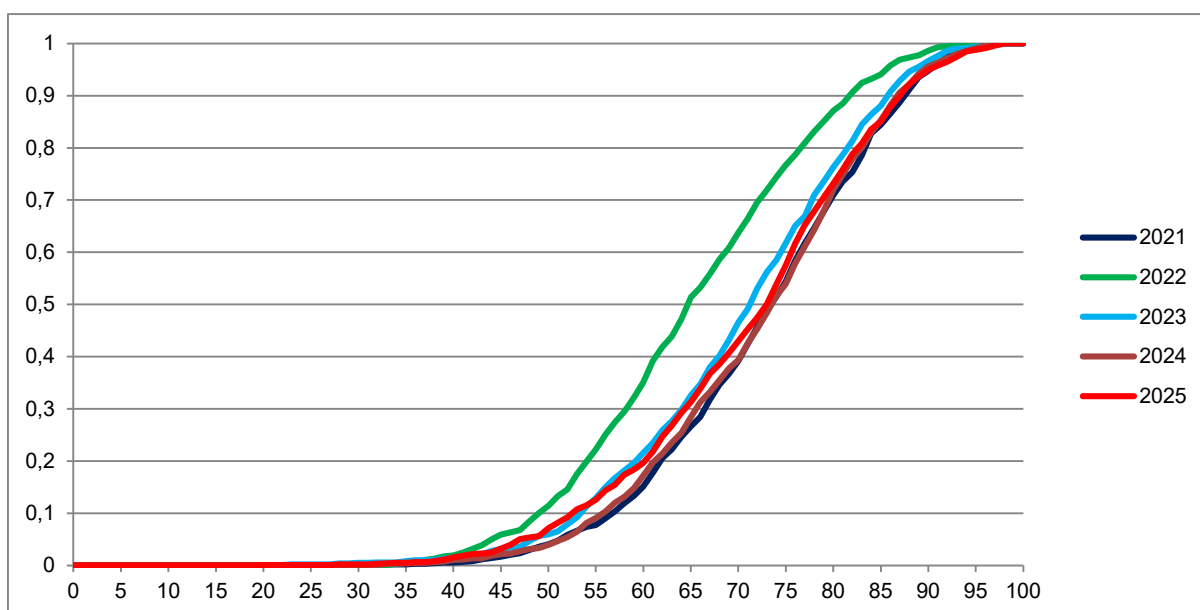
Vir: Državni izpitni center 2025

2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2021 do 2025, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: Meje med ocenami za zadnjih pet let

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2021	50	61	73	84
2022	48	58	70	82
2023	48	58	70	82
2024	50	61	73	84
2025	50	61	73	84

Slika 2.2.1: Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM

Vir: Državni izpitni center 2025

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

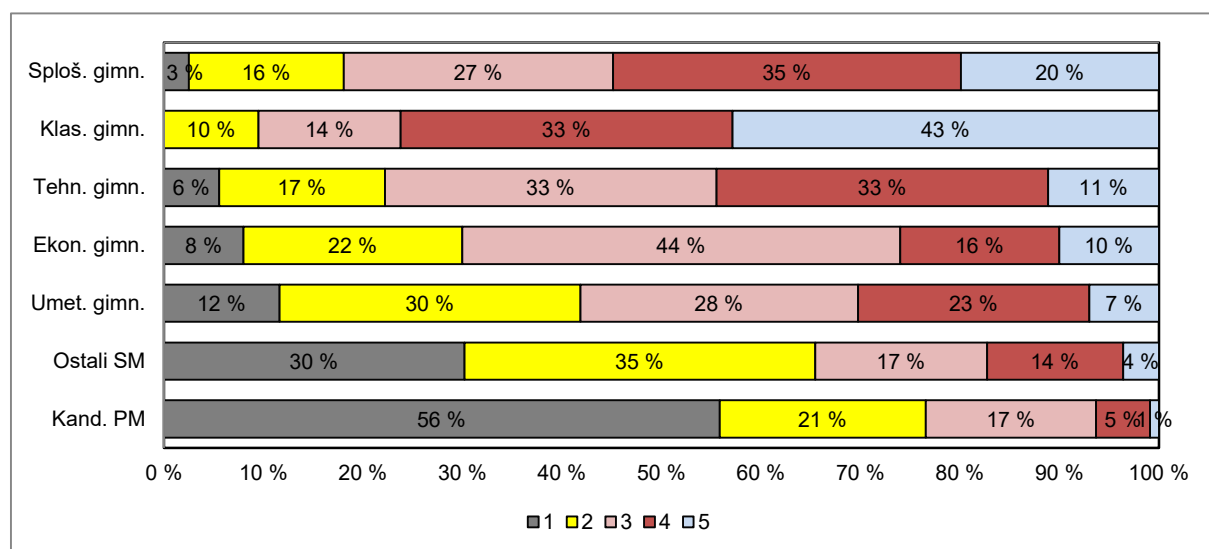
Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2025 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

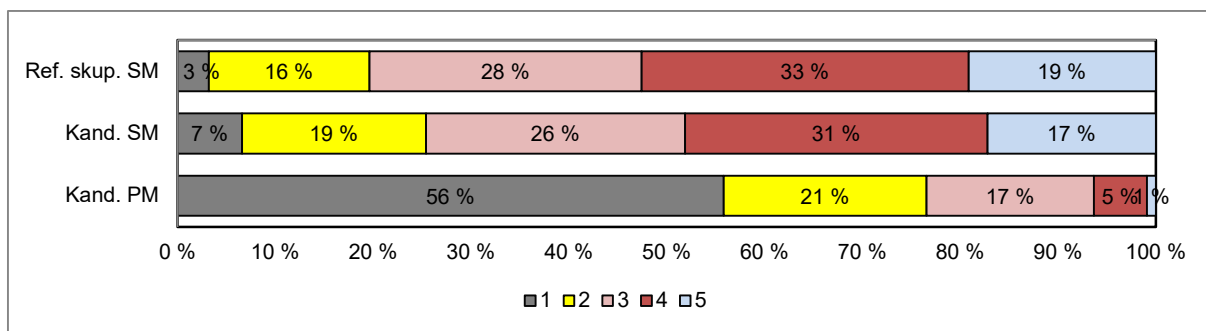
Preglednica 2.3.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	21	0	21	1	4	5	10	31	73	42	62
2	130	2	132	3	11	13	27	159	208	49	23
3	226	3	229	6	22	12	40	269	293	24	19
4	292	7	299	6	8	10	24	323	342	19	6
5	166	9	175	2	5	3	10	185	190	5	1
Uspešni	814	21	835	17	46	38	101	936	1.033	97	49
Skupaj	835	21	856	18	50	43	111	967	1.106	139	111

Preglednica 2.3.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	3 %	0 %	2 %	6 %	8 %	12 %	9 %	3 %	7 %	30 %	56 %
2	16 %	10 %	15 %	17 %	22 %	30 %	24 %	16 %	19 %	35 %	21 %
3	27 %	14 %	27 %	33 %	44 %	28 %	36 %	28 %	26 %	17 %	17 %
4	35 %	33 %	35 %	33 %	16 %	23 %	22 %	33 %	31 %	14 %	5 %
5	20 %	43 %	20 %	11 %	10 %	7 %	9 %	19 %	17 %	4 %	1 %
Uspešni	97 %	100 %	98 %	94 %	92 %	88 %	91 %	97 %	93 %	70 %	44 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.3.1: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Vir: Državni izpitni center 2025

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025.

Preglednica 3.1: *Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2025*

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	835,00	21,00	856,00	18,00	50,00	43,00	111,00	967,00	1106,00	139,00	111,00
Povprečni splošni uspeh pri SM*	19,19	22,76	19,28	18,20	16,23	18,05	17,25	19,07	18,81	15,14	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	3,69	4,00	3,70	3,39	3,26	3,74	3,47	3,67	3,60	2,72	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,67	4,05	3,68	3,50	3,38	3,77	3,55	3,66	3,60	2,85	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	3,54	4,10	3,55	3,28	2,98	2,84	2,97	3,49	3,33	2,25	1,75
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	3,52	4,10	3,53	3,28	2,94	2,77	2,93	3,46	3,31	2,21	1,75
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	72,11	79,46	72,29	68,34	64,86	63,74	64,99	71,45	69,43	55,38	47,02
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	74,00	82,00	74,00	68,50	65	67	66,00	73,00	72,00	55,00	46,00
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	12,74	11,60	12,76	14,51	12,29	15,32	13,85	13,09	14,45	15,61	15,76
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	3,77	4,10	3,77	3,88	3,40	3,63	3,56	3,75	3,67	2,67	4,18
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,22	4,52	4,22	4,28	4,20	4,14	4,19	4,22	4,16	3,47	4,24
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,73	-	0,74	-	0,67	0,85	0,72	0,74	0,75	0,72	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,73	-	0,74	-	0,73	0,71	0,68	0,73	0,73	0,48	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,68	-	0,68	-	0,46	0,46	0,48	0,67	0,67	0,55	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,65	-	0,65	-	0,48	0,64	0,49	0,64	0,66	0,45	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,65	-	0,65	-	0,48	0,64	0,49	0,64	0,66	0,45	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,62	-	0,62	-	0,51	0,37	0,45	0,60	0,62	0,28	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,52	-	0,52	-	0,13	0,42	0,22	0,48	0,51	0,29	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,31	-	0,31	-	0,07	0,07	0,09	0,28	0,31	0,19	0,09
Odstotek neuspešnih s PP	2,51	0,00	2,45	5,56	8,00	11,63	9,01	3,21	6,60	30,22	55,86
Odstotek neuspešnih brez PP	4,67	0,00	4,56	5,56	12,00	18,60	13,51	5,58	9,13	33,81	55,86

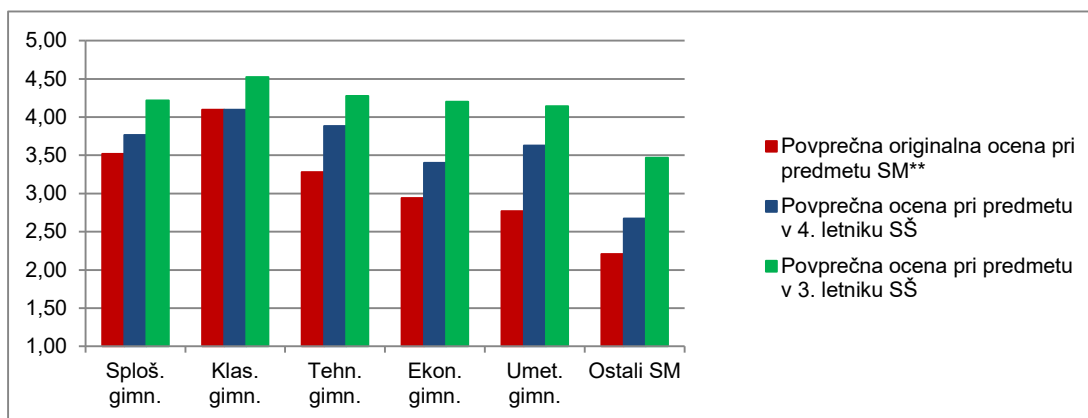
*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

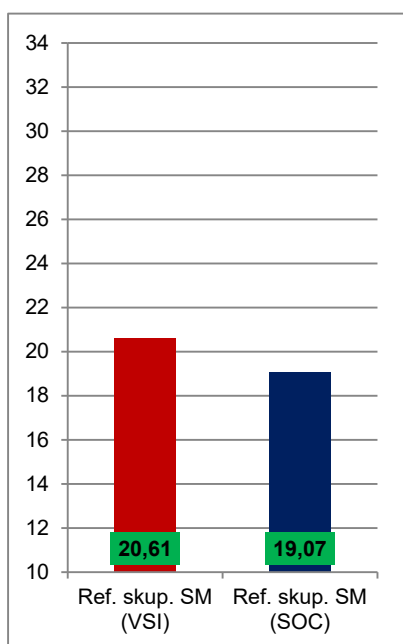
Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz sociologije in povprečnih ocen iz sociologije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center 2025

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2025 prvič v celoti opravljali splošno maturo (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz sociologije (ref. skup. SM – SOC).

Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center 2025

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2025.

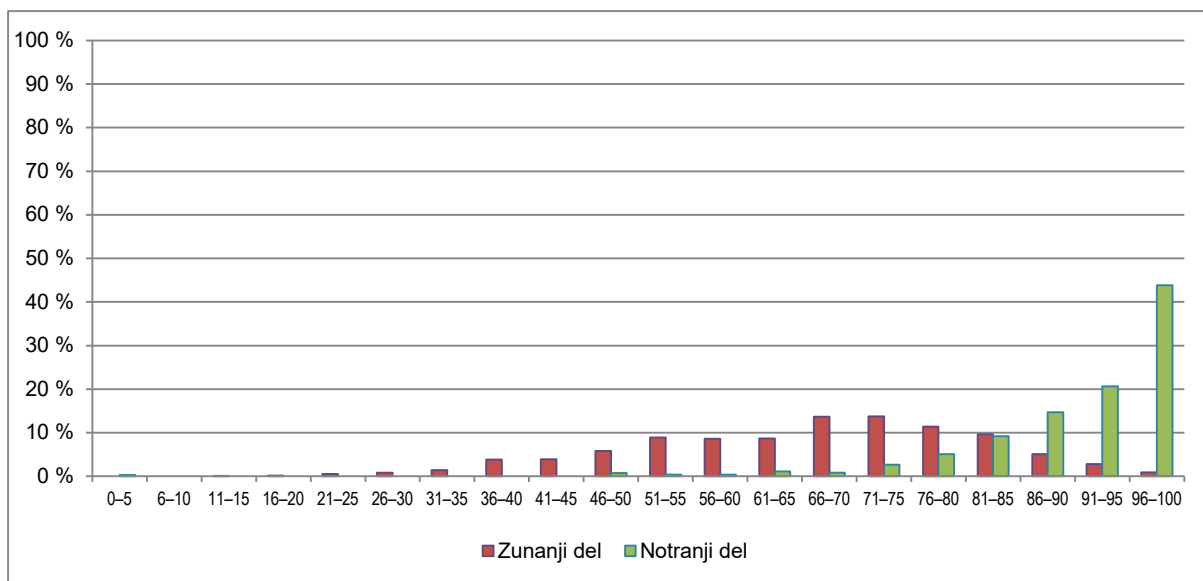
Preglednica 4.1.1: *Osnovni statistični podatki*

	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	967	967
Povprečno število odstotnih točk	52,90	18,55
Standardni odklon odstotnih točk	12,35	2,11
Maksimalno število odstotnih točk	77,87	20,00
Povprečna težavnost	0,66	0,93

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2025.

Preglednica 4.1.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita*

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0–5	0 %	0 %
6–10	0 %	0 %
11–15	0 %	0 %
16–20	0 %	0 %
21–25	1 %	0 %
26–30	1 %	0 %
31–35	1 %	0 %
36–40	4 %	0 %
41–45	4 %	0 %
46–50	6 %	1 %
51–55	9 %	0 %
56–60	9 %	0 %
61–65	9 %	1 %
66–70	14 %	1 %
71–75	14 %	3 %
76–80	11 %	5 %
81–85	10 %	9 %
86–90	5 %	15 %
91–95	3 %	21 %
96–100	1 %	44 %
SKUPAJ	100 %	100 %

Slika 4.1.1: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Vir: Državni izpitni center 2025

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2025.

Preglednica 4.2.1: Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	967	967	967
Povprečno število odstotnih točk	25,52	27,36	18,55
Standardni odklon odstotnih točk	5,13	8,42	2,11
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,73	0,61	0,93

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Izpitna pola 1

Izpitna pola 1 vsebuje štiri strukturirane naloge, ki lahko vključujejo različno število vprašanj. Pri prvi strukturirani nalogi (*Kultura in identiteta*) je bilo devet vprašanj, pri drugi (*Odločanje v skupnosti*) sedem, pri tretji (*Družina*) deset in pri četrti (*Odklonskost in kriminaliteta*) prav tako deset vprašanj. Kandidati izberejo in odgovarjajo na celoten sklop vprašanj pri dveh strukturiranih nalogah. Pri vsaki lahko dosežejo največ 20 točk, skupaj 40 točk. Izpitna pola 1 predstavlja 35 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez kandidatov poklicne mature in drugih), – bilo jih je 967 (lani 957) – dosegli pri tem delu izpita, je bilo 29,15 točke (lani: 28,95), kar je 25,50 (lani: 25,33) odstotne točke. Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature) – bilo jih je 1.106 (lani: 1.122), je bilo povprečno število absolutnih točk 28,31 (lani:

27,96), kar je 24,77 odstotne točke, (lani: 24,47). Pri IP1 so torej rezultati v spomladanskem roku mature 2025 nekoliko višji kot preteklo leto in leto pred tem.

Največ kandidatov je izbralo 3. strukturirano nalogo (*Družina*), sledijo 4. (*Odklonskost in kriminaliteta*) ter 1. (*Identiteta in kultura*) in 2. strukturirana naloga (*Odločanje v skupnosti*). Glede na število doseženih (absolutnih in relativnih) točk (glej preglednico 4.3.1.) so bili najboljši odgovori pri 3. strukturirani nalogi (ki jo je izbralo največ kandidatov), sledijo ji odgovori pri 4. strukturirani nalogi, nekoliko slabši pa so bili odgovori pri 1. in najslabši pri 2. strukturirani nalogi (*Religija in verovanjski sistemi*).

Indeks težavnosti (v nadaljevanju IT) izpitne pole 1 je 0,73, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (v nadaljevanju referenčna skupina), in 0,71, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

Preglednica 4.3.1 (*Dosežki pri izpitni poli 1, IT*) prikazuje število kandidatov (referenčna skupina), ki so odgovarjali na posamezno strukturirano nalogo (N), povprečno število doseženih (absolutnih) točk in indeks težavnosti za posamezno strukturirano nalogo. Vsi podatki veljajo za referenčno skupino

Preglednica 4.3.1: *Dosežki pri izpitni poli 1, IT*

Strukturirana naloga	N	Povprečno število (abs.) točk	IT
1	544	13,62	0,68
2	95	12,07	0,60
3	800	15,78	0,79
4	495	14,14	0,71

V nadaljevanju je predstavljenih še nekaj opažanj po posameznih esejsko h in vprašanih izpitne pole 1. Nanašajo se na referenčno skupino.

1. strukturirana naloga: *Kultura in identiteta*

Indeksi težavnosti se gibljejo med 0,53 in 0,94. Iz tega lahko sklepamo, da je bila težavnost strukturirane naloge ustrezna. Najnižji indeks težavnosti je pri vprašanju 1.3 (*Pojasnite razliko in povezanost med vrednotami in družbenimi normami.*), kot najlažje pa se je izkazalo vprašanje 1.2 (*Iz grafa v viru 1 je razvidno, da so se med letoma 2018 in 2024 vrednotne usmeritve mladih nekoliko spremenile. Navedite dve področji in z njima povezane vrednote, ki jim mladi v letu 2024 dajejo manjši pomen kot v letu 2018*). Velika večina kandidatov z odgovorom (vrednote samostojnosti, vrednote zdravega življenjskega sloga, družinske vrednote ...) ni imela težav. Nekaj več težav je bilo pri vprašanju 1.9, kjer je bil IT 0,54 (*O kateri stopnji socializacije »govori« vir 4? S kakšnimi težavami se danes(lahko) srečujejo številni ljudje pri prehodu na to stopnjo socializacije?*), ki je zahtevalo navedbo terciarne socializacije ali socializacije odraslih; težave so se pokazale pri odgovoru na drugi del vprašanja, kjer so napačno navajali bodisi življenje pri starših, brezposelnost, kar ni celovit oz. pravilen odgovor. Tudi pri odgovoru na vprašanje 1.5 so bile težave (*Pojasnite razliko med inkulturacijo in akulturacijo.*) pri pojasnjevanju – večji del odgovorov je pokazal, da kandidati ne razlikujejo med inkulturacijo in akulturacijo (IT = 0,55). Pri odgovorih na preostala vprašanja se IT giblje med 0,70 in 0,87 iz česar lahko sklepamo, da večjih težav ni bilo.

2. strukturirana naloga: *Odločanje v skupnosti*

Strukturirano nalogo je izbralo najmanj kandidatov. Pri njej so dosegli najnižje povprečno število absolutnih in odstotnih točk; IT so med 0,18 in 0,85. Glede na IT (0,18) je bilo za kandidate najtežje vprašanje 2.5 (*Kaj je pasivna volilna pravica?*). Le redki so pravilno odgovorili, da je to pravica posameznika, da kandidira na volitvah. Kot težje se je pokazalo tudi vprašanje 2.6 z IT 0,32 (*V sodobnih demokratičnih družbah so pogoste razprave o dejanskih možnostih političnega odločanja ljudi. Kakšna je razlaga o možnostih odločanja posameznikov v okviru teorije pluralizma elit?*), saj so kandidati od treh možnih značilnosti povprečno kot pravilen odgovor podali le enega. Tudi vprašanje 2.7 (IT = 0,52)

(Kako je Max Weber poimenoval organizacijo, opisano v viru 4? Navedite tri značilnosti te organizacije.) je bilo za kandidate nekoliko težje, predvsem je bila pomanjkljiva ali napačna navedba značilnosti birokratske organizacije. Kot najlažje se je izkazalo vprašanje 2.4 z IT 0,85 *(Kaj je taktična oziroma negativna volilna pravica?)*, kjer je bila večina odgovorov, da volivci neko stranko volijo, da bi s tem preprečili priti na oblast kaki drugi stranki. Pri preostalih odgovorih na vprašanja se IT gibljejo med 0,69 in 0,77 iz česar lahko sklepamo, da večjih težav ni bilo.

3. strukturirana naloga: Družina

Indeksi težavnosti se gibljejo med 0,49 in 0,94. Strukturirano nalogo si je izbralo največje število kandidatov, ki so pri tej nalogi dosegli tudi najvišje povprečno število točk (15,75). Največ težav je povzročalo vprašanje 3.7 *(Navedite dva pojma, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem družbenem pomenu zakonske zveze kot institucije v (post)modernih družbah v primerjavi s preteklostjo.)*, saj so kandidati navajali bolj razloge (emancipacija, legalizacija ločitev ...) kot pa sama pojava. Najbolje so odgovarjali na vprašanji 3.3 z IT 0,94 *(Kako imenujemo družino, ki je v viru 1 navedena kot »mala družina«? Kakšen tip delitve vlog v družini razberete iz vira 1?)* in 3.1 z IT 0,93 *(Dopolnite. S sociološkega vidika je družina vsaj _____ skupnost in družbena _____, v kateri ima vsaj ena oseba vlogo starša in vsaj ena oseba vlogo _____.)* Pri ostalih odgovorih na vprašanja se IT gibljejo med 0,65 in 0,91 iz česar lahko sklepamo, da večjih težav ni bilo.

4. strukturirana naloga: Odklonskost in kriminaliteta

Indeksi težavnosti so med 0,46 in 0,95. Kot najtežje se je izkazalo vprašanje 4.7 *(Na kratko predstavite dve izhodišči socioloških teorij odklonskosti.)*, kjer so kandidati v nasprotju s pričakovanji navajali tako biološke kot tudi socialnopsihološke teorije. Da imajo težave s teorijami, se je pokazalo tudi pri odgovorih na vprašanje 4.8, kjer je bil IT 0,55 in povprečno število točk 0,55 od možne 1 točke. *(Katera od navedenih razlag (teorij) odklonskosti izhaja iz prepričanja, da odklonskosti kot družbenega dejstva ni, ker je odklonsko tisto, kar nosilci družbenega nadzora kot takšno označijo? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo: a) funkcionalistična teorija, b) konfliktna teorija, c) interakcionistična teorija, d) psihološka teorija.)* Največ pravih odgovorov pa je bilo pri vprašanju 4.1 *(Katera dejanja glede na sociološko opredelitev veljajo za odklonska?)*. Pri preostalih odgovorih na vprašanja se IT gibljejo med 0,59 in 0,94, iz česar lahko sklepamo, da večjih težav ni bilo.

Izpitna pola 2

Izpitna pola 2 vsebuje pet esejskih nalog. Kandidati izberejo in odgovarjajo na dve. Za posamezen odgovor dobijo največ 20 točk, skupaj 40 točk. To predstavlja 45 % ocene.

Esejske naloge lahko vsebujejo dodatna navodila ali uvodni vir. Dodatna navodila so bila pri 1., 3., 4., in 5. esejski nalogi.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 24,27 točke (lani: 25,72), kar je 27,30 odstotne točke (lani: 28,93). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature), je bilo povprečno število absolutnih točk 23,37 (lani: 24,92), kar je 26,30 odstotne točke (lani: 28,04). Rezultati pri IP2 so letos nekoliko slabši kot lani.

Največ kandidatov je izbralo 1. esejsko nalogo *(Opredelite in analizirajte revščino v sodobnih družbah.)*, sledijo 3. esejska naloga *(Razpravljajte o funkcijah šole v modernih družbah.)*, 2. esejska naloga *(Analizirajte povezanost med družbenimi neenakostmi in zdravjem. V povezavi s tem razpravljajte tudi o konceptu zdravega življenjskega sloga in individualizaciji odgovornosti za zdravje.)* in 4. esejska naloga *(Predstavite verski fundamentalizem.)*. Daleč najmanj kandidatov je izbralo 5. esejsko nalogo *(Razpravljajte o normah, ki naj bi usmerjale znanstveno dejavnost, in etičnih problemih znanosti.)*.

Indeks težavnosti izpitne pole 2 je 0,61, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,58, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

Preglednica 4.3.2 (*Dosežki pri izpitni poli 2, IT*) prikazuje število kandidatov, ki so odgovarjali na posamezno esejsko nalogo (N), povprečno število doseženih (absolutnih) točk in indeks težavnosti za posamezno esejsko nalogo. Vsi podatki veljajo za referenčno skupino.

Preglednica 4.3.2: *Dosežki pri izpitni poli 2, IT*

Esejska naloga	N	Povprečno število (abs.) točk	IT
1	751	12,79	0,64
2	505	11,04	0,55
3	533	12,33	0,62
4	107	11,25	0,56
5	38	13,38	0,67

Indeksi posameznih esejskih nalog se gibljejo med 0,55 in 0,67. V povprečnih ocenah posameznih esejskih nalog je nekaj razlik. Kot vidimo iz preglednice, so kandidati najbolje odgovarjali na 5. esejsko nalogo, ki pa je bila najmanjkrat izbrana, najslabše pa na 2. esejsko nalogo. Ne veliko bolje so bili ocenjeni odgovori na 4. esejsko nalogo. Približno enako so bili ocenjeni odgovori na 1., ki jo je izbralo največ kandidatov, in 3. nalogo.

1. esejska naloga: *Opredelite in analizirajte revščino v sodobnih družbah. V razpravo vključite vsaj dve teoretični razlagi revščine ter vzroke in posledice revščine.*

Esejsko nalogo je izbralo največ kandidatov. Glede na povprečno število točk so bili sicer odgovori nekoliko boljši. Kandidati so imeli nekaj težav z opredeljevanjem absolutne in relativne revščine, predvsem pa so se pokazale težave pri (ne)poznavanju teorij revščine.

2. esejska naloga: *Analizirajte povezanost med družbenimi neenakostmi in zdravjem. V povezavi s tem razpravljajte tudi o konceptu zdravega življenjskega sloga in individualizaciji odgovornosti za zdravje.*

Esejsko nalogo je izbralo precej kandidatov (505), IT 0,55 pa kaže, da so bili odgovori na to esejsko vprašanje najslabši in da je bil ta naslov najtežji. Kandidati pomanjkljivo predstavijo empirične podatke, prav tako neustrezno predstavijo vzroke za razlike v zdravju, kot tudi individualizacijo odgovornosti za zdravje. Predvsem je bilo v esejskih odgovorih zaslediti precej zdravorazumskih trditev brez ustrezne sociološke razlage, kar kaže, da so si esejsko nalogo (mogoče) izbrali kandidati, ki niso imeli dovolj teoretičnega znanja. Na to kaže tudi najnižje (povprečno) število točk, ki so jih kandidati dosegli pri tem eseju.

3. esejska naloga: *Razpravljajte o funkcijah šole v modernih družbah. V razpravo vključite tudi vlogo šole kot dejavnika ohranjanja družbene neenakosti.*

Esejsko nalogo je izbrala več kot polovica kandidatov; IT naloge je 0,62. Kandidati slabše opredelijo funkciji šole, podobno je tudi pri pojasnjevanju načela meritokracije. Kandidati so pri tej nalogi dosegli tretje najvišje (povprečno) število točk.

4. esejska naloga: *Predstavite verski fundamentalizem. V odgovor vključite značilnosti fundamentalizma, pojasnite, zakaj se pojavi, ter navedite glavno razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom.*

Esejsko nalogo je izbralo razmeroma malo kandidatov, odgovori pa so bili slabi. Kandidati so imeli težave že pri predstavitvi verskega fundamentalizma, še več pa pri opredelitvi razlik med krščanskim in islamskim fundamentalizmom. Povprečno število doseženih točk je drugo najslabše.

5. esejska naloga: Razpravljajte o normah, ki naj bi usmerjala znanstveno dejavnost, in etičnih problemih znanosti. V odgovor vključite predstavitev norm, ki po R. Mertonu usmerjajo znanstveno dejavnost. Ob konkretnih primerih razpravljajte o etičnih problemih znanosti.

Esejska naloga je s področja znanosti. Izbralo jo je najmanj kandidatov (38), odgovori v tej nalogi pa so bili tudi najboljše ocenjeni oziroma je bilo doseženo najvišje povprečno število točk.

Seminarska naloga

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to predstavlja 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,55 (lani: 18,29); IT je bil 0,93, korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,28 (lani: 0,29). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature, pa so dosežki naslednji: povprečno število točk je 18,28 (lani: 18,55), IT je 0,91 (lani 0,93) in korelacija 0,31 (lani: 0,33).

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Izpitna pola 1

1. strukturirana naloga: *Identiteta in kultura*

Večina kandidatov je na vprašanje 1.1 (*Vir 1 prikazuje vrednotne usmeritve mladih v Sloveniji. Pojasnite, kaj so vrednote? Zakaj ljudje ne ravnamo vedno v skladu z vrednotami, ki smo jih sprejeli in na katere prisegamo? (Navedite en razlog za to.)*) Pokazalo se je, da imajo kandidati kar nekaj težav s pojasnitvijo vrednot, ki so jih pogosto pomanjkljivo opredelili. Razlog, zakaj ne ravnamo vedno v skladu z vrednotami, pa so praviloma pravilno navedli. Vprašanje 1.2 (*Iz grafa v viru 1 je razvidno, da so se med letoma 2018 in 2024 vrednotne usmeritve mladih nekoliko spremenile. Navedite dve področji in z njima povezane vrednote, ki jim mladi v letu 2024 dajejo manjši pomen kot v letu 2018.*) kandidatom ni povzročalo težav, saj je bil IT 0,94. Slabši so bili odgovori na vprašanje 1.3 (*Pojasnite razliko in povezanost med vrednotami in družbenimi normami.*), kjer je bil IT najnižji (0,53). Kandidati ne opredelijo in razlikujejo med vrednotami in normami ter zapišejo, da so vrednote želje, pravila. Prav tako so imeli težave pri pojasnitvi povezanosti med njima. Večina odgovorov na vprašanje 1.4, pri katerem je bil IT najvišji in so morali kandidati navesti še štiri druge sestavine kulture, ni predstavljala večjih težav. Vprašanje 1.5 se je pokazalo kot eno najtežjih (*Pojasnite razliko med inkulturacijo in akulturacijo.*). Inkulturacijo pojasnjujejo kot prepletanje različnih kultur, zamenjujejo pojma, največ težav pa se je pokazalo pri pojasnitvi razlik med njima. Vprašanje 1.6 (*Vir 2 omenja genocid. Razložite, kaj je genocid, in navedite primer, ne iz vira 2.*) za večino kandidatov ni predstavljal večjih težav, čeprav so pozabljali na navedbo, da gre za načrtno, sistematično uničevanje, in so navedli le, da gre za fizično uničenje. Navajanje primera je bilo večinoma ustrezno. Vprašanje 1.7 (*S čim od navedenega je povezan kulturni nihilizem? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.*) Večina kandidatov je obkrožila pravilni odgovor, da gre za dosledno zagovarjanje kulturnega relativizma, na kar kaže tudi IT 0,71 čeprav bi pričakovali še višjega oziroma še več pravih odgovorov. Pri vprašanju 1.8 (*Če s(m)o ljudje socializirani/vzgajani glede na (pripisan) biološki spol, pravimo, da gre za (poimenuj takšno socializacijo). Predstavite dva primera/postopka/načina neenake socializacije glede na biološki spol.*) so kandidati imeli nekaj težav pri poimenovanju takšne socializacije – spolno diferencirana socializacija. Navajali so, da gre za socializacijo glede na spol, pri navajanju dveh primerov pa niso imeli večjih težav. Pri vprašanju 1.9, kjer so morali navesti, o kateri stopnji socializacije govori vir 4 in s kakšnimi težavami se danes (lahko) srečujejo številni ljudje pri prehodu na to stopnjo socializacije, s samim navajanjem terciarne socializacije niso imeli večjih težav, čeprav so bili nekateri zapisi napačni; več napačnih odgovorov je bilo na drugi del vprašanja, kjer so navajali brezposelnost, da še živijo pri starših ..., kar pa ni bil pravilen odgovor.

2. strukturirana naloga: Odločanje v skupnosti

Vprašanja 2.1 (*Navedite veje oblasti v demokratičnih državah. Ob vsaki od vej dopišite značilno institucijo te veje oblasti?*) in 2.2 (*O katerem političnem sistemu lahko sklepamo iz vira 2. Navedite tudi tri značilnosti tega političnega sistema.*) nista bili, sodeč po IT, za večino kandidatov pretežki. Večina jih je odgovorila pravilno, so pa bili nekateri odgovori na vprašanje 2.1 pomanjkljivi – kandidati so pravilno navedli veje oblasti, ne pa tudi ustreznih institucij, pri vprašanju 2.2 pa so imeli nekaj težav pri navajanju značilnosti demokracije. Pri vprašanju 2.3 (*Opreделите legalnost in legitimnost družbene moči. Kaj lahko o legalnosti in legitimnosti demokratično izvoljene vlade sklepamo iz vira 3?*) so imeli kandidati težave z opredelitvijo legalnosti in legitimnosti. Vprašanje 2.4 se je izkazalo kot najlažje (*Kaj je taktična oziroma negativna volilna izbira?*), na kar kaže tudi IT 0,85. Kot najtežje se je izkazalo vprašanje 2.5 (*Kaj je pasivna volilna pravica?*), le malo kandidatov je odgovorilo, da gre za pravice posameznika, da kandidira na volitvah. Prav tako so bili nepopolni odgovori na vprašanje 2.6 (*V sodobnih demokratičnih družbah so pogoste razprave o dejanskih možnostih političnega odločanja ljudi. Kakšna je razlaga o možnostih odločanja posameznikov v okviru teorije pluralizma elit?*). Pokazalo se je pomanjkljivo znanje in razlaga teorije pluralizma elit. Tudi pri odgovorih na vprašanje 2.6 (*Kako je Max Weber poimenoval organizacijo, opisano v viru 4. Navedite tri značilnosti te organizacije.*), kjer so bili nepopolni odgovori predvsem glede značilnosti birokratske organizacije.

3. strukturirana naloga: Družina

Vprašanja 3.1 (*Dopolnite. S sociološkega vidika je družina vsaj _____ skupnost in družbena _____, v kateri ima vsaj ena oseba vlogo starša in vsaj ena oseba vlogo _____.*), 3.3 (*Kako imenujemo družino, ki je v viru 1 navedena kot »mala družina«? Kakšen tip delitve vlog v družini razberete iz vira 1?*) in 3.4 (*Navedite še drugi tip delitve vlog v družini /ni opisan v viru 1/ in ga predstavite.*) za kandidate niso predstavljali večjih težav. Pri vprašanju 3.2 (*Kako se imenuje stališče oziroma teorija Georga Petra Murdocka, ki trdi, da vsaka družba pozna neko obliko družine?*) je bilo več napačnih zapisov odgovorov, da gre za univerzalne družine, univerzalizem. Vprašanje 3.5 (*V viru 2 je navedena posebna oblika poligamije, v kateri ima en moški več žena. Kako se imenuje ta oblika poligamije? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.*) večini kandidatov ni predstavljajo težav. Pri vprašanju 3.6 (*Pojasni pojem reorganizirane družine in navedite en razlog za razširjenost reorganiziranih družin.*) se je pokazalo, da so imeli kandidati težave pri opredeljevanju reorganizirane družine. Največ težav je bilo pri odgovorih na vprašanje 3.7 (*Navedite dva pojavi, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem družbenem pomenu zakonske zveze kot institucije v (post)modernih družbah v primerjavi s preteklostjo.*), saj so kandidati navajali bolj razloge (emancipacija, legalizacija ločitev ...) kot pa sama pojava. Pri vprašanju 3.8 (*Pojasnite razliko med družino prokreacije in družino orientacije.*) je IT 0,89, kar kaže, da kandidati v veliki večini poznano razliko. Pri vprašanju 3.9 (*Kateri funkciji družine sta po mnenju sociologa Talcota Parsonsa temeljni in univerzalni?*) so bili kandidati pri navajanju obeh funkcij nenatančni in so navajali samo »socializacijska« funkcija ali le »čustvena socializacija odraslih«. Pri vprašanju 3.10 (*Pojasnite funkcijsko dezorganizacijo družine. Navedite primer.*) so bili odgovori večinoma pravilni, tudi navajanje primera je ustrezalo Navodilom za ocenjevanje.

4. strukturirana naloga: Odklonskost in kriminaliteta

Na vprašanje 4.1 (*Katera dejanja glede na sociološko opredelitev veljajo kot odklonska?*) so kandidati dobro odgovarjali. Odgovori na vprašanje 4.2 (*Na opredelitev, ali je neko dejanje odklonsko ali ne, vplivajo kulturne in družbene okoliščine. Navedite štiri okoliščine/dejavnike, ki vplivajo na opredelitev dejanja kot odklonskega.*) so bili pomanjkljivi, velik del kandidatov je odgovorilo le z vprašalnicami: kje, kdaj, kdo ... in niso v celoti opredelili okoliščin. Odgovor na vprašanje 4.3 (*Kateri navedbi veljata za t. i. kriminal belih ovratnikov? Obkrožite črki pred pravilnima rešitvama.*) kandidatom ni povzročal večjih težav. Pri vprašanju 4.4 (*Zakaj je po mnenju sociologa E. Durkheima odklonskost v družbi lahko funkcionalna?*) je IT 0,78, kar kaže, da je večina kandidatov navedla pravilni rešitvi. Prav tako so bili dobri/pravilni odgovori na vprašanje 4.5 (*Na črto pod opisom načina ugotavljanja kriminalitete napišite, kako se imenuje opisani način.*). Vprašanje 4.6 (*Navedite tri argumente za trditev, da formalni družbeni nadzor/sistem lahko deluje selektivno.*) je pokazalo, da kandidati niso razumeli, kaj pomeni argument, odgovori pa so se tudi podvajali. Kot najtežji sta se pokazali vprašanji 1.7 (*Na kratko predstavite dve*

izhodišči socioloških teorij odklonskosti.), kjer se je pokazalo nepoznavanje socioloških teorij, kandidati so navajali tako biološke kot tudi socialnopsihološke teorije, in 1.8 (*Katera od navedenih razlag /teorij/ odklonskosti izhaja iz prepričanja, da odklonskosti kot objektivnega dejstva ni, ker je odklonsko tisto, kar nosilci družbenega nadzora kot takšno označijo? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.*), kjer so imeli podobne težave z nepoznavanjem teorij odklonskosti. Pri vprašanjih 4.8. (*Del katerega cilja kaznovanja je zastraševalni učinek? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.*) in 4.9 (*Kateri od navedenih avtorjev pri razlagi odklonskega vedenja uporablja konec »strukturna napetost«? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.*) je več kot polovica kandidatov obkrožila pravilna odgovora.

Izpitna pola 2

Pri izpitni poli 2 težko govorimo o popolnoma nepravilnih odgovorih. Kandidati so le v redkih primerih odgovarjali popolnoma nekaj drugega, kot je zahtevala naloga. Govorimo lahko o dobrih, celovitih in slabših, površnih in pomanjkljivih odgovorih. Slabi so tudi odgovori, kjer kandidati ostajajo na ravni »prostega spisa«, brez vključevanja sociološke terminologije, socioloških spoznanj/teorij, argumentov, v odgovore vnašajo stereotipe in predsodke itd.

Opažanja zunanjih ocenjevalcev so bila delno predstavljena že v prejšnjem poglavju.

1. esejska naloga: *Opreделите in analizirajte revščino v sodobnih družbah. V razpravo vključite vsaj dve teoretični razlagi revščine ter vzroke in posledice revščine.*

Kot je bilo že omenjeno, je to esejsko nalogo izbralo največ kandidatov. Odgovori so bili večinoma dobri. Kot pa opažajo zunanji ocenjevalci, so kandidati pomanjkljivo in površno opredeljevali koncept absolutne in koncept relativne revščine. Prav tako so bile težave pri predstavitvi vzrokov in posledic revščine v sodobnih družbah, kjer so ju povezovali z brezposelnostjo, ki so jo potem tudi opisovali. Kot pomanjkljivo se je pokazalo tudi poznavanje teoretičnih razlag revščine, ki jih bodisi napačno poimenujejo ali pa napačno interpretirajo. Zunanji ocenjevalci opažajo še, da so bili nekateri eseji precej zdravorazumski, splošni in brez sociološkega uvida, slabo strukturirani.

2. esejska naloga: *Analizirajte povezanost med družbenimi neenakostmi in zdravjem. V povezavi s tem razpravljajte tudi o konceptu zdravega življenjskega sloga in individualizaciji odgovornosti za zdravje.*

Odgovori pri tej esejski nalogi so bili najslabše ocenjeni. Opažanja oziroma pripombe zunanjih ocenjevalcev se nanašajo na nenatančne in ne dovolj jasno izpostavljene povezave med družbenimi, gospodarskimi in političnimi dejavniki ter zdravjem. Pogosto niso omenjene ugotovitve empiričnih in statističnih podatkov glede bolezni, prav tako so pogosto zelo pomanjkljivo predstavljeni koncept in vzroki za individualno odgovornost za zdravje, kot tudi kakšna je povezanost med pripadnostjo družbenemu sloju in zdravjem. Predvsem so kandidati, ko govorijo o konceptu zdravega življenjskega sloga, poudarjali pomen lepega telesa, skrb zanj. Večkrat so pisali precej na splošno, zdravorazumsko na ravni nekih splošnih dejstev, tudi lastnih opažanj, premalo pa je bilo sociološkega pristopa.

3. esejska naloga: *Razpravljajte o funkcijah šole v modernih družbah. V razpravo vključite tudi vlogo šole kot dejavnika ohranjanja družbene neenakosti.*

Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da je pri kandidatih zaznati precejšnje pomanjkanje razumevanja funkcij in pomena šole ter vpliv šole na pridobljen družbeni status. Pri predstavitvi meritokracije manjka razlaga, kako se to načelo uveljavlja v šoli, pogosto pa tudi omenjajo, da je šola krivec za družbeno neenakost. Odgovori na esej so bili tudi premalo strukturirani in utemeljeni.

4. esejska naloga: *Predstavite verski fundamentalizem. V odgovor vključite značilnosti fundamentalizma, pojasnite, zakaj se pojavi, ter navedite glavno razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom.*

Esejsko nalogo je izbralo razmeroma malo kandidatov (v primerjavi s 1., 2. in 3. esejsko nalogo). Odgovori so bili precej nizko ocenjeni. Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da kandidati poznajo verski

fundamentalizem, velike težave pa so imeli pri primerjavi islamskega in krščanskega fundamentalizma. Kar nekaj odgovorov je bilo takih, pri kateri so se kandidat razpisali o sestavinah religije, tudi o funkcijah religije, skoraj nič pa o verskem fundamentalizmu.

5. esejska naloga: Razpravljajte o normah, ki naj bi usmerjala znanstveno dejavnost, in etičnih problemih znanosti. V odgovor vključite predstavitev norm, ki po R. Mertonu usmerjajo znanstveno dejavnost. Ob konkretnih primerih razpravljajte o etičnih problemih znanosti.

Esejsko nalogo je izbralo najmanj kandidatov (38). Odgovori pri tej esejski nalogi so bili najboljše ocenjeni. Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da je bila večina sicer maloštevilnih odgovorov dobra in da so si esej izbrali tisti z znanjem.

4.5 Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah

Vprašalnike je izpolnilo 35 zunanjih ocenjevalcev, vendar niso vsi odgovorili na vsa vprašanja. Na vprašanje, ali so bile naloge ustrezno sestavljene, jih je 33 odgovorilo pritrdilno (86%), trije pa se s tem ne strinjajo (9 %). Posamezni ocenjevalci so imeli nekaj pripomb na posamezna vprašanja oziroma naloge.

Kot nerazumljiva so pri izpitni poli 1 izpostavili vprašanja 1.3 (razlika in povezanost med vrednotami in družbenimi normami), 1.5 (razlika med inkulturacijo in akulturacijo), 2.5 (pasivna volilna pravica), 3.7 (navedba dveh pojavov, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem pomenu zakonske zveze kot institucije, ...) in 4.7 (predstavitev dveh izhodišč socioloških teorij odklonskosti), kar se je izkazalo tudi pri ocenjevanju, saj so kandidati na ta vprašanja odgovarjali najslabše.

Zunanji ocenjevalci so kot nenatančna izpostavili vprašanja 1.1 (kaj so vrednote), 1.9 (stopnja socializacije, težave pri prehodu na to stopnjo) in 2.1 (veje oblasti in značilna institucija te veje oblasti), kjer se je pojavil problem točkovanja, prav tako pri vprašanju 4.2 (navedba okoliščin, ki vplivajo na opredelitev dejanja kot odklonskega). Izpostavili so tudi vprašanje 3.5 (kako se imenuje oblika poligamije, v kateri ima en moški več žena).

Kot pretežka so nekateri zunanji ocenjevalci izpostavili vprašanja 1.3 (razlika in povezanost med vrednotami in družbenimi normami), 1.7 (s čim je povezan kulturni nihilizem), 2.6 (možnosti odločanja v okviru elit), 3.7 (navedba dveh pojavov, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem pomenu zakonske zveze kot institucije, ...), 4.6 (argumenti, da formalni družbeni nadzor lahko deluje selektivno) in 4.7 (predstavitev dveh izhodišč socioloških teorij odklonskosti).

Prelahka pa naj bi bila vprašanja 1.2 (vir 1 – navedite dve področji in z njima povezane vrednote, ki jim mladi v letu 2024 dajejo manjši pomen kot v letu 2018), 1.4 (navedite še druge sestavine kulture), 2.1 (veje oblasti in značilna institucija te veje oblasti – čeprav so to nekateri ocenjevalci ocenili kot nenatančno vprašanje), 3.1 (Dopolnite. S sociološkega vidika je družina vsaj _____skupnost in družbena _____, v kateri ima vsaj ena oseba vlogo starša, in vsaj ena oseba vlogo _____) in 3.10 (funkcijska dezorganizacija in navedba primera).

V izpitni poli 2 je bila v enem primeru kot pretežka navedena 4. esejska naloga Predstavite verski fundamentalizem. V odgovor vključite značilnosti fundamentalizma, pojasnite, zakaj se pojavi, ter navedite glavno razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom, predvsem v delu, kjer je bilo treba navesti razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom.

Druge pripombe v zvezi z izpitnim gradivom na spomladanskem roku mature so bile še: da bi na moderaciji v pripravo ocenjevalcem vključilo skupno ocenjevanje vsaj 2–3 esejev; da bi ocenjevalci vnaprej prejeli navodila za ocenjevanje; da bi morala biti vprašanja dovolj natančno in jasno zastavljena,

prav tako tudi navodila za ocenjevanje; da je bilo pri 1. nalogi izpitne pole 1 preveč točk, ki so se navezovale na vrednote.

Pri izpitni poli 2 ocenjujejo, da je bilo preveč tematik vezanih na neenakost in da bi bilo treba esejske naloge zastaviti še bolj ozko in vodeno z dodatnimi vprašanji.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) izpitne pole 1 so ocenili s povprečno oceno 4,3 (na lestvici 1–5) in izpitno polo 2 s povprečno oceno 4,4. Njihova ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 1 je bila 3,9 in ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 2 prav tako 3,9.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), je največ zunanjih ocenjevalcev odgovorilo, da interpretacijo (57 %) in analizo (51 %). Da slabše obvladajo razumevanje, jih je odgovorilo 20 %, znanje pa kar 17 %. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v bodoče dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 54 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno; 29 % bi dalo prednost vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 11 % vprašanjem zaprtega tipa in 14 % vprašanjem esejskega tipa.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

Kandidati so pisali maturitetni izpit iz sociologije 30. maja 2025. DPK SM za sociologijo (z eno pridruženo zunanjo ocenjevalko) je opravila moderacijo navodil za ocenjevanje in standardizacijo na Državnem izpitnem centru 6. junija 2025, dostop do izpitnega gradiva in s tem začetek priprav na moderacijo je bil omogočen 3. junija 2025.

Seminar za zunanje ocenjevalce (in s tem dodatna razlaga in /skupna/ moderacija navodil za ocenjevanje) je bil izpeljan 9. junija 2025 na Državnem izpitnem centru. Po seminarju je bilo mogoče začeti z ocenjevanjem, ki je bilo zaključeno 22. 6. 2025.

Poleg glavne ocenjevalke je ocenjevanje vodilo še pet pomočnikov (štirje člani komisije in ena zunanja ocenjevalka). E-ocenjevanje je potekalo brez posebnosti in zapletov. Z nekaterimi zunanjimi ocenjevalci, ki niso bili takoj potrjeni, so pomočniki opravili ustrezno e-komunikacijo. Pri beleženju doseženih točk so nekateri podobno kot prejšnje leto imeli nekaj težav oziroma je bilo nekaj napak: ker kandidati izbirajo med ponujenimi nalogami, je včasih prihajalo do tega, da so ocenjevalci vpisovali točke k neizbranim nalogam ali da so z oznako NR (namesto 0 točk) označili izbrano nalogo, ki jo je kandidat reševal, vendar je bil odgovor napačen ali ga ni bilo. Na to so bili vsakokrat opozorjeni in so svoje napačne vpise sproti popravljali. V nekaj primerih je prišlo do zapleta, ker so kandidati označili druge naloge, kot so jih dejansko reševali.

Kontrolno ocenjevanje je potekalo od 23. do 27. 6. 2025. Meje med ocenami so bile določene 1. 7. 2025, isti dan se je začelo tudi kontrolno ocenjevanje kandidatov točko ali dve pod mejo za pozitivno oceno in se zaključilo 3. 7. 2025.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Omogočeni so bili e-vpogledi v izpitno dokumentacijo. Vseh izpitov je bilo 1.106. Vloženih je bilo 65 ugovorov na oceno. V 34 primerih je bilo spremenjeno število točk, v 20 primerih je bila spremenjena ocena (zvišana za eno oceno).

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

IZPITNA POLA 1

Izpitna pola 1 vsebuje štiri strukturirane naloge, ki lahko vključujejo različno število vprašanj. Pri prvi strukturirani nalogi (*Kultura in identiteta*) je bilo devet vprašanj, pri drugi (*Odločanje v skupnosti*) sedem, pri tretji (*Družina*) deset vprašanj in pri četrti (*Odklonskost in kriminaliteta*) prav tako deset vprašanj. Kandidati izberejo in odgovarjajo na celoten sklop vprašanj pri dveh strukturiranih nalogah. Pri vsaki lahko dosežejo največ 20 točk, skupaj 40 točk. Izpitna pola 1 predstavlja 35 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez kandidatov poklicne mature in drugih) – bilo jih je 967 (lani: 957), dosegli pri tem delu izpita, je bilo 29,15 točke (lani: 28,95), kar je 25,50 (lani: 25,33) odstotne točke. Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature) – bilo jih je 1.106 (lani: 1.122), je bilo povprečno število absolutnih točk 28,31 (lani: 27,96), kar je 24,77 odstotne točke, (lani: 24,47). Pri IP1 so torej rezultati na spomladanskem roku mature 2025 nekoliko višji kot preteklo leto in leto pred tem.

IZPITNA POLA 2

Izpitna pola 2 vsebuje pet esejskih nalog. Kandidati izberejo in odgovarjajo na dve. Za posamezen odgovor dobijo največ 20 točk, skupaj 40 točk. To predstavlja 45 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 24,27 točke (lani: 25,72), kar je 27,30 odstotne točke (lani: 28,93). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature), je bilo povprečno število absolutnih točk 23,37 (lani: 24,92), kar je 26,30 odstotne točke (lani: 28,04). Rezultati pri IP2 so letos nekoliko slabši kot lani.

SEMINARSKA NALOGA

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to predstavlja 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,55 (lani: 18,29). IT je bil 0,93, korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,28 (lani: 0,29). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature, pa so dosežki naslednji: povprečno število točk je 18,28 (lani: 18,55), IT je 0,91 (lani 0,93) in korelacija 0,31 (lani: 0,33).

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

V komisiji pri sestavi izpitnih pol upoštevamo priporočeno zastopanost taksonomskih stopenj tako pri strukturiranih kot tudi pri esejskih nalogah. V vprašalniku o izpitnih polah na vprašanje o tem, katere taksonomske ravni kandidati obvladajo slabše, tudi tokrat največ ocenjevalcev odgovarja, da težave kandidatom povzročata analiza in interpretacija vsebin. V prihodnje bi več prednosti namenili vprašanjem zaprtega tipa in vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori. Ocenjevalci opozarjajo na nedoslednost vrednotenja posameznih nalog.

IZPITNA POLA 1

Največ kandidatov je izbralo 3. strukturirano nalogo (*Družina*), pri kateri so tudi dosegli največje število točk.

Indeks težavnosti (v nadaljevanju IT) izpitne pole 1 je 0,73, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (v nadaljevanju referenčna skupina), in 0,71, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

IZPITNA POLA 2

Največ kandidatov je izbralo 1. esejsko nalogo (*Opredelite in analizirajte revščino v sodobnih družbah.*), sledijo 3. esejska naloga (*Razpravljajte o funkcijah šole v modernih družbah.*), 2. esejska naloga (*Analizirajte povezanost med družbenimi neenakostmi in zdravjem. V povezavi s tem razpravljajte tudi*

o konceptu zdravega življenjskega sloga in individualizaciji odgovornosti za zdravje.) in 4. esejska naloga (*Predstavite verski fundamentalizem.*). Daleč najmanj kandidatov je izbralo 5. esejsko nalogo (*Razpravljajte o normah, ki naj bi usmerjale znanstveno dejavnost, in etičnih problemih znanosti.*).

IT izpitne pole 2 je 0,61, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,58, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

IT posameznih esejskih nalog se gibljejo med 0,55 in 0,67. V povprečnih ocenah posameznih esejskih nalog je nekaj razlik. Kot vidimo iz preglednice, so najbolje odgovarjali na 5. esejsko nalogo, ki jo je izbralo najmanj kandidatov, najslabše pa na 2. esejsko nalogo. Ne veliko bolje so bili ocenjeni odgovori na 4. esejsko nalogo. Približno enako so bili ocenjeni odgovori na prvo esejsko nalogo, ki jo je izbralo največ kandidatov, in 3. esejsko nalogo.

6.3 Druge ugotovitve

Mnenja zunanjih ocenjevalcev

Zunanji ocenjevalci nekatera vprašanja ocenjujejo kot nerazumljiva, nenatančna in pretežka, nekatera pa se jim zdijo prelahka.

Kot nerazumljiva so pri izpitni poli 1 izpostavili vprašanja 1.3 (razlika in povezanost med vrednotami in družbenimi normami), 1.5 (razlika med inkulturacijo in akulturacijo), 2.5 (pasivna volilna pravica), 3.7 (navedba dveh pojavov, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem pomenu zakonske zveze kot institucije) in 4.7 (predstavitev dveh izhodišč socioloških teorij odklonskosti), kar se je izkazalo tudi pri ocenjevanju, saj so kandidati na ta vprašanja odgovarjali najslabše.

Zunanji ocenjevalci so kot nenatančna izpostavili vprašanja 1.1 (kaj so vrednote), 1.9 (stopnja socializacije, težave pri prehodu na to stopnjo), 2.1 (veje oblasti in značilna institucija te veje oblasti), kjer se je pojavil problem točkovanja, prav tako pri vprašanju 4.2 (navedba okoliščin, ki vplivajo na opredelitev dejanja kot odklonskega). Izpostavili so tudi vprašanje 3.5 (kako se imenuje oblika poligamije, v kateri ima en moški več žena).

Kot pretežka so nekateri zunanji ocenjevalci izpostavili vprašanja 1.3 (razlika in povezanost med vrednotami in družbenimi normami), 1.7 (s čim je povezan kulturni nihilizem), 2.6 (možnosti odločanja v okviru elit), 3.7 (navedba dveh pojavov, iz katerih je mogoče sklepati o manjšem pomenu zakonske zveze kot institucije), 4.6 (argumenti, da formalni družbeni nadzor lahko deluje selektivno) in 4.7 (predstavitev dveh izhodišč socioloških teorij odklonskosti).

Prelahka naj bi bila vprašanja 1.2 (vir 1 – navedite dve področji in z njima povezane vrednote, ki jim mladi v letu 2024 dajejo manjši pomen kot v letu 2018), 1.4 (navedite še druge sestavine kulture), 2.1 (veje oblasti in značilna institucija te veje oblasti – čeprav so to nekateri ocenjevalci ocenili kot nenatančno vprašanje), 3.1 (*Dopolnite. S sociološkega vidika je družina vsaj _____ skupnost in družbena _____, v kateri ima vsaj ena oseba vlogo starša in vsaj ena oseba vlogo _____.*) in 3.10 (funkcijska dezorganizacija in navedba primera).

V izpitni poli 2 je bila v enem primeru kot pretežka navedena 4. esejska naloga (*Predstavite verski fundamentalizem. V odgovor vključite značilnosti fundamentalizma, pojasnite, zakaj se pojavi, ter navedite glavno razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom, predvsem v delu, kjer je bilo treba navesti razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom.*).

Druge pripombe v zvezi z izpitnim gradivom na spomladanskem roku mature so bile še: da bi na moderaciji v pripravo ocenjevalcem vključili skupno ocenjevanje vsaj 2–3 esejev, da bi ocenjevalci vnaprej prejeli navodila za ocenjevanje, da bi morala biti vprašanja dovolj natančno in jasno zastavljena, prav tako tudi navodila za ocenjevanje, da je bilo pri 1. strukturirani nalogi izpitne pole 1 preveč točk, ki so se navezoval na vrednote.

Pri izpitni poli 2 ocenjujejo, da je bilo preveč tematik vezanih na neenakost in da bi bilo treba esejske naloge zastaviti še ožje in vodeno z dodatnimi vprašanji.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) izpitne pole 1 so zunanji ocenjevalci ocenili s povprečno oceno 4,3 (na lestvici 1–5), izpitno polo 2 pa s povprečno oceno 4,4. Njihova ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 1 je bila 3,9 in ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 2 prav tako

3.9.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ odgovorilo, da interpretacijo (57 %) in analizo (51 %). Da slabše obvladajo razumevanje, jih je odgovorilo 20 %, znanje pa kar 17 %. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v bodoče dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 54 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno; 29 % bi dalo prednost vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 11 % vprašanjem zaprtega tipa in 14 % vprašanjem esejskega tipa.